

ПЕРШОКУРСНИК У ВИШІ: ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ
FIRST-YEAR STUDENT IN THE HIGHER EDUCATIONAL
ESTABLISHMENT: PROBLEMS OF ADAPTATION

У статті розглядаються проблеми адаптації здорових студентів та студентів з інвалідністю на перших курсах навчання в інтегрованих групах вищого навчального закладу. Представлені результати дослідження, проведеного з відповідальними працівниками вищих навчальних закладів щодо проблем адаптації до інтегрованого середовища здорових студентів і студентів із функціональними обмеженнями здоров'я.

***Ключові слова:** інтегроване середовище, адаптація, студент, особистість с функціональними обмеженнями здоров'я, вищий навчальний заклад.*

The problems of adaptation of healthy students and students with disabilities at the first training courses in integrated groups of higher education. Results of the research spent with ranking officers of higher educational institutions on problems of adaptation by the integrated circle of healthy students and students with functional restrictions of health are presented.

***Key words:** integrated environment, adaptation, student, person with functional limitations health, higher education institution.*

Постановка проблеми. Складність перехідного періоду від підліткового віку до юності викликана бурхливими змінами у формуванні особистості вже дорослої дитини та характеризується глибоким змістом зовнішніх і внутрішніх факторів розвитку. Це досить відповідальний період, оскільки в цей час формуються ціннісні орієнтації, в основному закріплюються риси характеру і форми міжособистісної взаємодії, розвивається рефлексія, яка змінює перебіг і характер відносин з іншими людьми та ставлення до самого себе. Саме в цьому віці молода людина змінює статус школяра на статус студента.

На студентський вік припадає процес активного формування соціальної зрілості. Основними рисами цього процесу є завершення шкільної освіти, професійного визначення, трудової активності, громадської діяльності, відповідальності перед законом, шлюбного вибору, а в деяких випадках - народження дітей.

Однією з важливих та актуальних проблем студентської молоді є проблема адаптації до навчання у Вузі. Період, коли необхідно визначити майбутнє, обрати професію і вступати до навчального закладу є досить складним для молодої людини.

Відбувається різкий перехід від однієї діяльності до іншої: від шкільного навчання, яке вимагає наявності у школяра одних умінь щодо шкільних предметів, в цей період біля школяра постійно перебуває класний керівник, який допомагає у майбутньому професійному самовизначенні, здобутті нових умінь і навичок, необхідних для ефективного навчання, засвоєнні нових соціальних ролей.

Вступаючи до Вузу вчорашні школярі знаходяться відтепер у нових для себе умовах, які відрізняються новим оточенням, відносною свободою, відчуттям дорослості, новою системою занять, змістом навчальних програм, що пов'язані зі свідомим вибором навчальних дисциплін, відсутністю щоденного оціночного контролю знань, зануренням в нову субкультуру. І в цих нових умовах їм потрібно не лише навчитися набувати професійних знань, розширювати свої теоретичні і практичні вміння, але й будувати взаємовідносини з оточуючими, формувати новий образ власного Я.

Перехід до нового соціального статусу - статусу студента, зміна звичної шкільної обстановки на незнайому вимагає часу для адаптації, навіть якщо у стінах вищого навчального закладу студент зустрічає доброзичливість і участь з боку викладацького складу.

Це пов'язано з тим, що життя студента будується за іншими нормами і правилами: зростає почуття відповідальності за те, як реалізуються власні життєві стратегії.

Організація навчально-виховного процесу на перших курсах повинна враховувати психологічний, емоційний та фізичний стан студентів. В нашому випадку особливий інтерес для наукового дослідження представляє специфічна група осіб, які використовують можливість пільгового зарахування - це студенти із функціональними обмеженнями здоров'я. На наш погляд, саме ця категорія студентів є менш захищеною, оскільки має поряд з проблемами індивідуального та фізичного розвитку, проблеми психологічного характеру, що посилюються в під час перебування інтегрованих групах. У студентів з інвалідністю існують бар'єри в неформальному спілкуванні з однолітками, часто вони замкнені

та закриті в собі, не йдуть на контакт, у них несформовані соціальні зв'язки. Дана категорія молодих людей не володіє культурними нормами та духовним життям суспільства, тому що більшу частину життя, в кращому випадку, вони провели дома з батьками, в гіршому навчались в закритих школах-інтернатах поряд з такими ж однолітками, що заважало їм інтегруватися в суспільство. До цього треба додати низький рівень шкільної підготовки, що посилює комплекси після вступу у вищий навчальний заклад та подальшому навчанні в ньому. Все вищезазначене і обумовило **актуальність** даної статті.

Метою даної статті є окреслення проблем адаптації здорових студентів та студентів з інвалідністю на перших курсах навчання в інтегрованих групах вищого навчального закладу.

Основний текст статті. Навчання у вищому навчальному закладі для сучасної молоді є одним з найважливіших періодів життєдіяльності. В цьому віці у молодій людині проходить процес особистісного зростання і становлення як висококваліфікованого спеціаліста. У відповідності з Болонською конвенцією в Україні відбувається перехід на нові моделі навчання, суттєво змінюються навчальні плани, форми організації занять, критерії оцінювання знань, зокрема модульно-рейтингова система знань, розробляються і втілюються нові педагогічні технології і стандарти освіти. Навчання у вищому навчальному закладі стає більш складним і за формою, і за змістом. Більшість студентів, які вступили до інституту на перший курс, як правило, мають зіткнутися з цілою низкою проблем, серед яких перше місце посідає проблема адаптації.

Актуальним проблемам адаптації молоді до нових умов життєдіяльності і взаємин в соціальній групі присвячені роботи вітчизняних (В.Кікоть, В.Петровський, А.Симоненко, Т.Середа, М.Лісін та ін.) і зарубіжних вчених (Е.Еріксон, Д.Клаузен, З.Фройд та ін.).

Розробка наукових принципів соціальної адаптації молоді і соціальних перспектив її функціонування є важливим завданням соціальної психології. В Україні окремі аспекти проблеми розроблялись в рамках психофізіології, загальної психології, соціальної психології, педагогіки (Л.Долинська, М.Дьяченко, І.Бондаренко, О.Борисенко, О.Васильченко, Н.Войтович, П.Зільберман, В.Казміренко, О.Каганов, Т.Каткова, О.Кокун, С. Кулик, Е.Научитель, В.Невмержицький, М.Папуча, Н.Пов'якель,

Т.Резник, В.Розов, А.Скрипко, О.Скрипченко, В.Струкуленко, Н.Чепелєва) [1, 57].

Значна увага приділяється питанням адаптації студентів до навчання в вузі в психологічній літературі. Це представлено в наукових пошуках таких вчених, як Т.Алексєєва, Ю.Бохонкова, В.Демченко, О.Кузнєцова, Л.Литвінова, В.Скрипник та інші. Педагогічні аспекти адаптації студентів розглядаються в працях С.Гурі, М.Левченко, В.Штифурак та інших вчених. Однак увага дослідників в основному зосереджена на вивченні різноманітних факторів, у тому числі і особистісних властивостей, які викликають процес дезадаптації першокурсників.

Базові питання соціально-психологічної адаптації особистості висвітлені в працях вітчизняних (Г.Балл, Ф.Березін, Л.Божович, Л.Гришанов, Г.Костюк, О.Леонтєв, В.Медведєв, О.Налчаджян, О.Петровський, В.Цуркан, Ю.Швалб та ін.) і зарубіжних (Г.Гартман, Е.Еріксон, Ж.Піаже, З.Фрейд та ін.) дослідників. Соціологи та соціальні педагоги вивчають адаптацію людей з обмеженими можливостями (Е.Ярська-Смірнова, П. Романов), адаптаційні можливості вищої школи для осіб з функціональними обмеженнями здоров'я (О.Дікова-Фаворська).

Перехід вчорашніх школярів від класно-урочної системи навчання до переважно самостійних занять нерідко відбувається досить боляче, а часто і з великими ускладненнями. Не всі з них справляються із подоланням цих труднощів та швидко перебудовують звичні форми навчальної роботи. Однак недостатня психологічна та практична невідповідність багатьох випускників середньої школи до вузівських форм і методів навчання приводить не тільки до їх неуспішності. Невміння студентів самостійно перебудувати засоби навчально-пізнавальної діяльності відповідно до нових умов навчання викликає у них почуття розгубленості, незадоволення та веде до негативного ставлення до навчання в цілому. Але для дітей, що закінчили школи-інтернати або навчались на дому, цей перехід ще набагато складніше, тому що крім входження в нову систему організації навчання їм необхідно сформувати комунікаційні зв'язки, набути статусу самодостатньої молодої людини.

Науковці виділяють дві сторони соціальної адаптації студентів:

а) професійна адаптація - пристосування до характеру, змісту, умовам і організації навчального процесу, набуття навиків самостійності у навчальній і науковій роботі;

б) соціально-психологічна адаптація - пристосування індивіда до групи, взаєминам в неї, формування власного стилю поведінки.

Розрізняють три форми адаптації першокурсників до умов вузу:

а) формальна - стосується пізнавально-інформаційного пристосування до нового оточення, до структури вузу, змісту навчання в ньому, до його традицій, до власних обов'язків;

б) суспільна - визначає процес внутрішньої інтеграції групи студентів - першокурсників та інтеграцію цієї групи зі студентським оточенням в цілому;

в) дидактична - стосується підготовки до нових форм і методів навчальної роботи в вузі [2].

Отже, можна чітко виділити три головних аспекти адаптації першокурсника:

1) дидактичний, пов'язаний з пристосуванням до нової дидактичної ситуації, що відрізняється від шкільної формами та методами організації навчального процесу. Ця новизна і пов'язані з нею труднощі створюють свого роду дидактичний бар'єр, який треба подолати. Головними труднощами даного аспекту є зростання обсягу та складності навчального матеріалу, збільшення питомої ваги самостійної роботи, а також невміння працювати самостійно, планувати та розподіляти свій час та інше;

2) професійний, що передбачає формування «любові» до обраної спеціальності, поступове набуття професійних умінь і навичок;

3) соціально-психологічний, пов'язаний з труднощами в засвоєнні нових соціальних норм, встановленні та підтриманні студентом певного соціального статусу в новому колективі і т. ін. Соціально-психологічна адаптація нерідко ускладнює дидактичну, оскільки вимагає переключення уваги з навчання на спілкування. Всі ці сторони одного процесу тісно пов'язані між собою. Кожна з них має свої характерні риси й особливості і відіграє важливу роль в житті першокурсника. Розглянемо ці аспекти більш детально. Дидактичний аспект відіграє важливу роль в процесі адаптації першокурсника до нових умов навчання у вузі, бо навчання є основою діяльності студента, а успішність в навчанні - одним з головних критеріїв його адаптованості. Студенти перших курсів, набуваючи статусу самостійних дорослих людей, залишаються у своїй більшості за віком, психологією, розвитком, світоглядом і життєвим досвідом близькими до учнів старших класів середньої школи [3, 26].

Тому організація навчального процесу на перших курсах повинна врахувати вікові особливості студентів, психологічний стан, рівень їх навчальної підготовки. В нашому науковому дослідженні особливо цікавою є група студентів, які мають функціональні обмеження здоров'я.

Поряд з вищевказаними аспектами адаптації у студентів з обмеженими можливостями здоров'я існує ряд бар'єрів, що ускладнюють і без того проблемний процес адаптації у вищому навчальному закладі.

Складним бар'єром для студента з обмеженими можливостями є *просторовий бар'єр*. Навіть у тих випадках, коли особа з фізичними обмеженнями має засоби пересування (протез, крісло-коляска, спеціально обладнаний автомобіль), сама організація навчального корпусу і транспорту не пристосована до людини із функціональними обмеженнями. Бракує устаткування і пристосувань для побутових процесів, самообслуговування, вільного пересування.

Наступним виділяємо *інформаційний бар'єр*. Студентам з обмеженими можливостями здоров'я набагато складніше презентувати свої погляди і позиції, донести до суспільства свої інтереси. Тому можуть виникати перекручені уявлення про потреби студентів даної категорії, особливості їхньої особистості.

Емоційний бар'єр гальмує формування соціальних контактів в процесі взаємин студента із функціональними обмеженнями здоров'я, навчальної групи та соціального середовища.

З метою дослідження проблем адаптації студентів до навчання в інтегрованих групах вищого навчального закладу нами в період з 15 березня по 30 квітня 2010 року було проведено інтерв'ю в Полтавському національному педагогічному університеті ім. В.Г. Короленка, Полтавському університеті споживчої кооперації України, Українській медичній стоматологічній академії та Полтавському інституті економіки і права, в якому взяло участь 12 осіб. Респондентами виступали декани, завідуючі кафедрами, відповідальні секретарі приймальної комісії. Статус опитаних дозволив дане інтерв'ю вважати експертним.

Гіпотеза дослідження базується на науковому припущенні, що вищий навчальний заклад має передбачити спеціальні адаптаційні заходи в інтегрованих групах Вузу для полегшення процесу адаптації всіх суб'єктів навчально-виховного процесу у вищезгаданих групах.

Нами були поставлені такі **завдання**:

1. Проаналізувати спостереження експертів щодо першого досвіду перебування в інтегрованому середовищі студентів із функціональними обмеженнями здоров'я,

2. Вивчити реакцію здорових студентів на присутність в групі студентів-інвалідів.

3. Розробити рекомендації з метою пом'якшення процесу адаптації студентської молоді в інтегрованому середовищі вищого навчального закладу.

Основні результати дослідження. Експертам було запропоновані питання, які були пов'язані з особливостями адаптації здорових студентів та студентів з обмеженими можливостями здоров'я в інтегрованих групах вищого навчального закладу.

На питання «Ваше ставлення до інтегрованих груп у вищих навчальних закладах?» ми відзначили, що більшість експертів відмічають необхідність створення інтегрованих груп у вищих навчальних закладах, але виділяють коло проблем при створенні та функціонуванні таких груп. Це, в першу чергу, неготовність здорових студентів та їх батьків до сприйняття студентів з інвалідністю; по-друге виникнення нових та ускладнення існуючих комплексів у студентів з обмеженими можливостями здоров'я, які в першу чергу пов'язані з перебуванням в інтегрованій групі. Акцентована увага на психологічній неготовності викладачів, що свідчить про необхідність проведення спеціальних адаптаційних заходів для всіх суб'єктів навчального процесу, які б полегшили адаптаційний процес при входженні в інтегроване середовище.

На питання «Які проблеми виникають у студентів в інтегрованих групах вищого навчального закладу?» відповіді поділилися таким чином: половина експертів відмічає у студентів з обмеженими можливостями здоров'я низький рівень шкільної підготовки, а звідси і складність у навчанні, така тенденція не спостерігається у здорових студентів, бувають тільки поодинокі випадки. Також більшість експертів вважає причинами виникнення труднощів у навчанні - непідготовленість навчального корпусу, аудиторій та навчально-технічної бази вищого навчального закладу (відсутність спеціальних підручників, слухових апаратів, сурдоперекладачів та ін.), що не є проблемою для здорових студентів. Експертами були відмічені існуючі психологічні проблеми у студентів із функціональними обмеженнями здоров'я – виникнення страхів,

комплексів, занижена самооцінка у студентів з інвалідністю, проблеми в спілкуванні, міжособистісні та внутрішньоособистісні конфлікти, ще не спостерігається у здорових студентів, тому їм легше адаптуватися на перших курсах навчання. Половина експертів помітили неадекватне (на психологічному рівні) сприйняття здоровими студентами студентів з обмеженими можливостями здоров'я, не зважаючи на те, що саме ця категорія студентів прагне до спілкування та дружби зі своїми одногрупниками. Це дає підставу припустити, що недостатня адаптованість всіх суб'єктів навчально-виховного процесу викликає нові проблеми, які негативно впливають на функціонування інтегрованих груп.

На питання «З якими труднощами стикаються студенти із функціональними обмеженнями здоров'я в інтегрованих групах?» ми відзначили, що більшість експертів вказують на проблеми в засвоєнні матеріалу на заняттях. Гостро постає питання про відсутність навчальних програм для спільного навчання здорових студентів та студентів з обмеженими можливостями здоров'я. Під час інтерв'ю експерти постійно вказують на психологічну неготовність викладачів сприймати студентів із функціональними обмеженнями здоров'я і звідси поглиблення комплексів у студентів з обмеженими можливостями. Третина опитаних осіб вважають, що не на достатньому рівні в суспільстві сформована позитивна думка про інвалідів і це ускладнює процес викладання та сприйняття студентів даної категорії, які на собі відчувають упереджене, в деяких випадках жалісне, іноді зверхнє ставлення до себе. Можна зробити висновок, що недостатня розробленість навчально-методичного матеріалу та непідготовленість викладачів вищого навчального закладу впливає на процес адаптації студентів з обмеженими можливостями здоров'я.

На питання «З якими труднощами стикаються викладачі та вспоміжний персонал в інтегрованих групах?» ми відзначили, що більшість експертів вказують на проблеми в викладанні матеріалу на заняттях. Третина експертів вважає, що проблемою є надмірна опіка та жалість до студентів з обмеженими можливостями, що знижує вимоги та гальмує темп навчального процесу на перших курсах навчання. Проте була висловлена думка, що студенти із функціональними обмеженнями здоров'я маніпулюють викладачами, що проявляється у діях, які викликають жаль і це призводить до певної розгубленості викладачів.

Отже, проаналізувавши думку експертів та власний практичний досвід можемо виділити основні проблеми здорових студентів та студентів із функціональними обмеженнями здоров'я на перших курсах навчання в інтегрованих групах вищого навчального закладу. Найголовнішими проблемами є:

- Пристосування до нового навчального процесу (теоретичний матеріал викладається великими порціями на лекціях, освоєнню практичних навичок на семінарах та лабораторних заняттях виділяється менше часу, відсутнє «технічне» керівництво з боку викладача - студенту не вказують, що потрібно записати або запам'ятати); до нових вимог оцінювання (впроваджена модульно-рейтингова система оцінювання знань, що не передбачає пропусків занять); засвоєння навчального матеріалу (у вищому навчальному закладі основна роль приділяється самостійній роботі студента, як у плануванні свого робочого часу, так і у виборі теми наукової праці та організації консультативної взаємодії з викладачами).

- Адаптація студентів до нового оточення, до нових зв'язків та структури і традицій вищого навчального закладу.

- Виокремлення молодою людиною своєї позиції в навчальній групі, взаєминам в ній, формування власного стилю поведінки, лідерських якостей.

Якщо розглядати інтегровані групи вищого навчального закладу, то до вищезазначених проблем адаптації додаються такі:

- Психологічна неготовність викладачів, здорових студентів та їх батьків сприймати студентів із функціональними обмеженнями здоров'я.

- Надмірна жалість до студентів з обмеженими можливостями здоров'я, що може викликати неадекватну реакцію викладачів та здорових студентів, яка буде впливати на засвоєння навчального матеріалу та спілкуванню у групі.

Студенти з обмеженими можливостями також мають поряд з головними проблемами першокурсника проблеми свого індивідуального розвитку. Це:

- Проблема просторової адаптації (не пристосованість архітектурних споруд та навчальних корпусів до даної категорії студентів).

- Проблема інтеграції в групу та суспільство, яка пов'язана з відсутністю соціального досвіду перебування в середовищі здорових людей.

- Низький рівень шкільної підготовки.
- Складність в спілкуванні зі здоровими людьми.

На думку Дікової-Фаворської О.М., найбільш ефективний підхід до навчання та виховання осіб з обмеженими можливостями в інтегрованих групах університету – це створення середовища творчого буття, де студент має можливість випробувати себе не тільки як виконавець навчальної програми, але перш за все як генератор ідей. Практика показує, що така позиція дає відчутні результати. Студенти з особливими потребами не відчують себе не такими, вони беруть участь і перемагають в університетських наукових конкурсах, пишуть наукові статті і публікують їх результати в наукових збірниках тощо [4].

Тому доцільним, на наш погляд, розглянути *критерії успішної адаптації* студентів в інтегрованих групах вищого навчального закладу:

1. Критерієм *безпосередньої психологічної адаптації* є переживання психологічного комфорту, наявність позитивних емоцій пов'язаних з перебуванням у Вузі та інтегрованих групах. Студент має стимул до різних видів діяльності, прагне вдосконалюватися, якщо ця діяльність має яскраві та позитивні емоції.

2. Критерієм *соціально-психологічної адаптації* є загальна установка до Вищого навчального закладу, до факультету, спеціальності, здатність почувати себе потрібним в навчальній групі. Дана адаптація виражається в позитивній оцінці студента групою, викладачами та переживанням задоволеності у зв'язку з процесом навчання та обраною майбутньою спеціальністю. При зміні соціального статусу (перехід від школяра до студента), групова приналежність стає домінуючою метою для молодої людини і тому студент, а особливо студент із функціональними обмеженнями здоров'я буде гостро відчувати самотність, відсутність дружби, покинутість, особливо коли вони викликані відсутністю друзів або коханих людей.

3. Критерієм *соціально-нормативної адаптації* є наявність соціальної позиції, що обумовлена нормами і правилами суспільства та соціальних ролей. Засвоєння соціальної ролі студента, можливо тільки при прийнятті ним соціальної позиції, тобто прийняття нормативів поведінки властивих

для студента. Якщо особистість не ототожнює себе з навчальною групою, не приймає її норми і правила, то він так і залишиться стороннім, буде оточений атмосферою ворожості, байдужості і як правило така молода людина згодом не зможе навчатися в цій групі і їй доведеться її залишити, що в подальшому може кардинально змінити його життя в гіршу сторону.

Враховуючи вищесказане, на наш погляд, потрібно створити *адаптаційний клімат* в інтегрованих групах та в самому навчальному закладі, під яким ми розуміємо позитивний соціально-психологічний фон для сприяння у розвитку, навчанні, вихованні студентів, спілкуванні всіх суб'єктів навчально-виховного процесу, які знаходяться в інтегрованих групах а також продуктивного та результативного викладання навчального матеріалу викладачами Вузу для студентів в даних групах.

Висновки. Для полегшення процесу адаптації в інтегрованих групах потрібно розробити та впровадити адаптаційні заходи, що мають охоплювати всіх учасників навчально-виховного процесу, оптимальними з яких є:

- Створення *адаптаційного клімату*, тобто позитивних та комфортних умов для навчання та розвитку студентів.

- Формування у вищому навчальному закладі культури толерантності до категорії осіб з інвалідністю.

- Розробка та впровадження системи адаптаційних заходів, яка містила б в собі: тренінгові курси, методичні та науково-практичні семінари, навчальні лекції для всіх суб'єктів навчально-виховного процесу.

- Запровадження курсів педагогічної майстерності для викладачів, які будуть працювати в інтегрованих групах.

- Організація індивідуального, психологічного та навчального супроводу студентів із функціональними обмеженнями здоров'я з метою допомоги у навчальних та психологічних потребах.

- Створення в університеті груп вирівнювання, які допоможуть підвищити стартовий рівень шкільної підготовки, що безумовно буде сприяти процесу адаптації та інтеграції.

- Включення студентів з інвалідністю в роботу в студентського парламенту та студентській раді, що допоможе усунути інформаційний бар'єр та задовольнити потребу у спілкуванні.

▪ Забезпечення змістовного студентського дозвілля, яке через неформальне спілкування сприятиме згуртованості молодих людей.

Література

1. Войтович Н. Відмінності шкільного та студентського колективів як аспект проблеми адаптації першокурсників до умов ВЗО // Психологічні аспекти адаптації студентів першого курсу до умов навчання у ВЗО: 36. наук. ст. – Луцьк: Держ. ун-т ім. Лесі Українки, 1999.

2. Короткевич О.А. Роль куратора учебной группы в повышении эффективности адаптации студентов-первокурсников [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: // http://www.rusnauka.com/3_KAND_2007/Pedagogica/18630.djc.htm.

3. Делікатний К.Г. Становлення студента: питання адаптації випускника школи у вузі. – Київ: «Знання», 1983.

4. Дікова-Фаворська О.М. Креативний метод освіти осіб з обмеженими функціональними обмеженнями здоров'я // Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління: Збірник наукових праць ДонДУУ. Вип. 116. «Соціологія державного управління». Серія «Спеціальні та галузеві соціології». – Донецьк: ДонДУУ, 2009.

УДК 316.61-057.876

В. Г. Чугаєвський

СОЦІАЛІЗАЦІЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

THE SOCIALIZATION OF PUPILS IN THE CONDITIONS OF PROFILE STUDYING

У науковій статті визначено проблеми соціалізації учнівської молоді в процесі розвитку профільної освіти.

Ключові слова: профільне навчання, соціалізація молоді, профілізація, допрофільне навчання, професійне самовизначення, соціальна компетентність.

In this article is looked problem of socialization of youth in development profile education. It is defined the pupils in the process of development of studying.

Key words: profile studying, socialization of youth, profiling, preprofiling studying, professional self-determination, social competence.